

УДК 373.3.016:81-028.31

UDC 373.3.016:81-028.31

DOI: [10.31475/ped.dys.2025.37.17](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2025.37.17)

ЛАРИСА МАФТИН,

*кандидат філологічних наук, доцент
(Україна, Чернівці, Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, вул. Рівненська, 14)*

LARYSA MAFTYN,

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
(Ukraine, Chernivtsi, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Rivnenska St., 14)*

ORCID: [0000-0003-1458-9277](https://orcid.org/0000-0003-1458-9277)

**Інноваційні технології навчання у підготовці майбутніх педагогів
до формування зв'язного мовлення молодших школярів**

**Innovative Teaching Technologies in Training Future Teachers
to Form Coherent Speech of Junior Pupils**

Актуальність дослідження зумовлена новими освітніми орієнтирами та вимогами Державного стандарту початкової освіти, потребою професійно мобільних, інноваційно мислячих педагогів, необхідністю оновлення змісту й методів фахової підготовки студентів, запитом на ефективні інструменти розвитку мовленнєвої компетентності молодших школярів. Метою статті є розкриття особливостей використання інноваційних технологій навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування зв'язного мовлення молодших школярів; обґрунтування ефективних форм, методів та засобів навчання, що сприяють розвитку відповідних професійних компетентностей. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження було використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних і емпіричних методів: аналіз, узагальнення, систематизація наукових джерел; порівняльний аналіз педагогічних технологій; спостереження за освітнім процесом, вивчення й аналіз освітніх програм та навчально-методичних матеріалів. Автор наголошує на тому, що новітні інструменти навчання зумовлюють готовність студентів до творчого вирішення педагогічних задач, стимулюють прагнення до професійного розвитку, сприяють розвитку критичного мислення, креативності, мовно-комунікативних навичок, що є необхідною умовою для успішної роботи у сучасному освітньому просторі. Пропоновані практичні рекомендації з впровадження інноваційних технологій в освітній процес дозволяють урізноманітнити методику підготовки кваліфікованих фахівців, здатних ефективно застосовувати отримані знання у практичній діяльності.

Ключові слова: *зв'язне мовлення, педагогічна інноватика, майбутні педагоги, молодші школярі, методична підготовка, освітній процес, початкова школа.*

Modern education is in a state of dynamic change, which requires new approaches to teacher training. Therefore, the relevance of the study is due to the new educational benchmarks and requirements of the State Standard of Primary Education, the need for professionally mobile, innovative teachers, the need to update the content and methods of professional training of students, and the demand for effective tools for developing the speech competence of younger students. The purpose of the article is to reveal the peculiarities of using innovative teaching technologies in the process of professional training of future primary school teachers to form coherent speech of junior schoolchildren; to substantiate effective forms, methods and means of teaching that contribute to the development of relevant professional competencies. To achieve the goal and solve the research tasks, a set of interrelated theoretical and empirical methods was used: analysis, generalization, and mathematization of scientific sources; comparative analysis of pedagogical technologies; observation of the educational process, study and analysis of educational programs and teaching materials.

The article discusses the importance of using innovative technologies and interactive teaching methods in the process of professional training of future primary school teachers, in particular, the formation of coherent speech of younger students. The author emphasizes how these pedagogical tools help to form professional competencies and subject knowledge. The article presents the experience of methodological training of future primary school teachers at the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University in the process of studying the discipline «Development of Coherent Speech of Younger Students». The conclusions emphasize that the

use of innovative teaching technologies ensures the quality of education and allows higher education students to develop appropriate skills, abilities, and competencies. It is important to choose the right technologies for a particular topic, as well as to provide appropriate training for students to use these tools properly.

Keywords: *connected speech, pedagogical innovation, future teachers, primary school students, methodological training, educational process, primary school.*

Вступ / Introduction. Виклики сьогодення висувають нові вимоги до професійної підготовки вчителя, серед яких вагоме місце посідає здатність формувати в учнів зв'язне мовлення, як основу їхньої комунікативної компетентності. Згідно нового професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (серпень 2024 р.), у мовно-комунікативній компетентності окреслено такі уміння і навички, як-от: «Вільно володіння державною мовою, що передбачає вміння комунікувати усно й письмово. Застосовувати прийоми і методи збагачення мовлення здобувачів освіти для висловлювання ними думок, почуттів і ставлень, сприяння мовленнєвій творчості здобувачів освіти...» (Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти», 2024, с.9). В умовах реформування освіти зростає потреба у підготовці таких педагогічних кадрів, які вільно володіють новітніми методами та технологіями навчання, адже саме вони відіграють важливу роль в освіті, змінюючи процес навчання, відкриваючи нові можливості для викладачів, студентів, учнів. Різні методи й інструменти, що використовуються для поліпшення освітнього процесу, його якості, дають змогу краще структурувати навчальний матеріал, робити його більш доступним, цікавим, створювати умови для активної взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, здатні забезпечити не лише продуктивне засвоєння теоретичного матеріалу, а й розвиток практичних умінь, необхідних для роботи з молодшими школярами. Адже «пріоритетом сучасної мовної освіти, що гарантує її високу якість, стає навчання, орієнтоване на формування у школярів комунікативних умінь: уміння спілкуватися, слухати і чути партнера, співпрацювати, вільно, чітко і зрозуміло висловлювати свою точку зору, відстоювати власну позицію, аргументовано переконувати інших, бути толерантним до різних думок» (Пономарьова К., 2020, с.4).

Попри зростаючий інтерес дослідників до проблем інноваційного навчання, у педагогічній теорії та практиці питання методичних аспектів підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування зв'язного мовлення молодших школярів з використанням інноваційних освітніх технологій потребує детальнішої уваги в контексті глибшого осмислення змісту, форм, методів такої підготовки, а також визначення педагогічних умов, які сприяють інтеграції інновацій у процес фахової підготовки студентів. Актуальність порушеної проблеми зумовлена також потребою упровадження алгоритму такої професійної підготовки майбутнього педагога, який забезпечить не лише певний набір знань про розвиток мовлення молодших школярів, а й уміння творчо реалізовувати інноваційні педагогічні технології в освітньому процесі. У свою чергу, це сприятиме якісній реалізації завдань мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі та формуванню молодшого школяра як мовної й мовленнєвої компетентної особистості.

Мета та завдання / Aim and Tasks. дослідження: розкрити особливості використання інноваційних технологій навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування зв'язного мовлення молодших школярів; визначити ефективні форми, методи та засоби навчання, що сприяють розвитку відповідних професійних компетентностей. Завдання дослідження полягають в обґрунтуванні теоретичних засад формування зв'язного мовлення молодших школярів у контексті вимог сучасної початкової освіти; узагальненні можливостей застосування інноваційних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх педагогів; аналізі педагогічного досвіду використання інноваційних педагогічних технологій з розвитку зв'язного мовлення молодших школярів у закладі вищої освіти.

Методи / Methods. Для досягнення поставленої мети було використано комплекс взаємопов'язаних методів, спрямованих на висвітлення проблеми дослідження. Задля з'ясування теоретико-методологічних та методичних основ формування зв'язного мовлення молодших школярів і особливостей підготовки до цього процесу майбутніх учителів початкових класів застосовано аналіз, узагальнення, систематизацію наукових джерел, взято до уваги наукові концепції Н. Бібік, Л. Варзацької, М. Вашуленка, С. Дубовик, О. Савченко, О. Хорошковської та ін. вчених, які визначили зміст, принципи, методи й засоби розвитку зв'язного мовлення у сфері початкової освіти, а також враховано концептуальні засади Нової української школи і Державного стандарту початкової освіти щодо розвитку мовленнєвої та комунікативної компетентності молодших школярів. З метою виявлення специфіки інноваційних підходів у навчанні у порівнянні з традиційними та особливостей їх впровадження у професійну підготовку здобувачів освіти, оцінки наявності інноваційного компонента у змісті їх підготовки використано порівняльний аналіз педагогічних технологій, спостереження за освітнім процесом у закладі вищої освіти та

вивчення освітніх програм і навчально-методичних матеріалів.

Результати / Results Проблема формування зв'язного мовлення молодших школярів посідає одне із чільних місць у лінгводидактиці та методиці початкового навчання мови. Теоретичні засади нашого дослідження ґрунтуються на положеннях сучасної педагогічної науки щодо формування професійної компетентності майбутніх педагогів (С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Луговий, В. Кремень, Н. Ничкало, О. Пометун, В. Коваль та ін.), розвитку мовленнєвої діяльності молодших школярів (К. Пономарьова, С. Пенькова, Н. Рудницька Т. Торчинська та ін.), запровадження інноваційних технологій в освітньому процесі ЗВО (В. Беспалько, І. Дичківська, О. Дубасенюк та ін.). В основі дослідження - компетентнісний підхід, який передбачає формування у майбутніх вчителів початкових класів фахових знань, умінь і навичок, необхідних для розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. Цей підхід реалізується через інтеграцію теоретичної та практичної підготовки здобувачів освіти, орієнтованість на формування комунікативної, методичної та інноваційної компетентностей.

Для розробки означеної проблеми опорними є дослідження загальних закономірностей освітнього процесу у закладі вищої освіти, інноваційних технологій навчання майбутніх педагогів, інтеграції інновацій у зміст освіти (О. Комар, В. Ковальчук, Л. Петриченко, О. Семиног, О. Цюняк, О. Ярошинська та ін.). Методичним аспектам розвитку зв'язного мовлення молодших школярів присвячені праці О.В. Чупріної (аналіз традиційних та інноваційних методів розвитку зв'язного мовлення молодших школярів на уроках української мови, обґрунтування доцільності використання мультимедійних технологій у практиці початкового навчання); О.М. Хоми (етапи, методи та прийоми розвитку зв'язного мовлення молодших школярів з урахуванням вимог Державного стандарту початкової загальної освіти); У.В. Бірчин, С.В. Потюк (вплив інтерактивних технологій на розвиток зв'язного мовлення молодших школярів з особливими освітніми потребами) й ін. Незважаючи на зростання зацікавленості науковців проблемами інноваційного навчання, питання системного впровадження інноваційних технологій у процес підготовки майбутніх педагогів до формування зв'язного мовлення молодших школярів залишається у науково-методичному аспекті розробленим недостатньо, зокрема, їх ефективності, визначення умов і методичних засад їх інтеграції у зміст педагогічної освіти.

Обговорення / Discussion Новітні освітні трансформації вимагають нових підходів до підготовки педагогічних кадрів. Одним із основних напрямків розвитку НУШ є формування зв'язного мовлення молодших школярів як фундаменту їхньої мовленнєвої, комунікативної та пізнавальної компетентностей. Успішна реалізація цього ключового завдання великою мірою залежить від професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, їх готовності до педагогічного новаторства. Поняття інноваційної педагогічної діяльності означає нове бачення організації освітнього процесу - застосування нових способів продуктивної взаємодії між його учасниками, що забезпечує досягнення потрібних результатів. Підвалинами формування готовності дослідники вважають самореалізацію індивіда в професійній діяльності, усвідомлене бажання особистісного зростання, творчого пошуку, оригінальних методичних підходів тощо.

Самореалізація особистості в педагогічній діяльності, вироблення на цій основі індивідуально-творчої педагогічної системи, прагнення до педагогічного пошуку, самовдосконалення становлять підвалини формування готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності, яка є невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу. Інноваційна діяльність майбутніх учителів початкових класів у науковій літературі розуміється як «складне інтегральне утворення», «сукупність різноманітних за цілями та характером видів робіт», спрямованих на внесення змін у діяльності з метою підвищення її продуктивності. Погодимось із думкою О. Комар про те, що «Інноваційність учителя початкової ланки базується на розвитку в нього базових, найбільш важливих професійних умінь, а саме: уміння здійснювати розвиток пізнавальних здібностей у дітей, організувати процес навчання, аби учні навчались осмислювати отриману інформацію, трактувати її, застосовувати в конкретних умовах, а отже, думати, розуміти суть речей, уміти висловити свою особисту думку» (Комар О., 2022, с.25).

Одним із найважливіших надбань дитини є оволодіння мовою як засобом спілкування, тож одним із провідних завдань сучасної початкової освіти є формування зв'язного мовлення молодших школярів (здатності послідовно, логічно, граматично правильно і змістовно усно або письмово висловлювати свої думки, будувати зв'язні висловлювання), оскільки саме таке мовлення лежить в основі успішного навчання, є інструментом мислення, самовираження й соціалізації. Дослідники підкреслюють, що «різнібічний розвиток особистості дитини передбачає фокусування на ключових компетентностях, серед яких є уміння читати й розуміти прочитане, висловлювати думку усно й письмово, критично й системно мислити, здатність логічно обґрунтовувати свою позицію і т.ін.» (Вашуленко М., 2019, с.3).

Отже, формування зв'язного мовлення молодших школярів – це багатогранний процес, який

спирається на: *психологічні закономірності вікового зростання дитини* (образне мислення, інтенсивний розвиток фонематичного слуху, лексико-граматичної системи, навичок діалогічного й монологічного мовлення); *лінгвістичні підвалини мовної системи* (чіткість, змістовність висловлювання; оволодіння монологічним і діалогічним мовленням), *сучасні педагогічні й методичні підходи* (навчання мовлення як засобу комунікації в конкретних ситуаціях; розвиток комунікативної компетентності; інтеграція усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання, письмо) у навчальному процесі; текстоцентричний - робота з текстом, розповідь за серією сюжетних малюнків, створення власного тексту за аналогією, редагування; особистісно-орієнтований – урахування індивідуальних особливостей молодших школярів, темпу, рівня мовленнєвого розвитку; інтегрований – здійснення мовленнєвого розвитку через взаємозв'язок з іншими освітніми галузями). В умовах нової української школи це завдання реалізується через створення відповідного мовленнєвого середовища, що стимулює молодших школярів до активності, творчості, самовираження.

Професійну підготовку вчителів, які здатні якісно формувати в молодших школярів мовленнєві вміння відповідно до вимог нових освітніх стандартів: формування компетентнісної особистості, здатної критично мислити, аргументувати свої думки, ефективно комунікувати тощо забезпечує навчальна дисципліна «Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів» /вибіркова компонента освітньо-професійної програми «Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю А3 Початкова освіта галузі знань А Освіта (кафедра педагогіки та методики початкової освіти ЧНУ ім. Ю. Федьковича). Дисципліна викладається у 8 семестрі в обсязі 3 кредитів (90 годин). Її зміст розроблено з урахуванням положень «Концепції НУШ», «Державного стандарту початкової освіти», законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», компетентнісного підходу до підготовки майбутніх фахівців.

Курс навчає аналізувати мовлення молодшого школяра, добирати методи і прийоми розвитку зв'язного мовлення, створювати мовленнєве середовище, формує вміння інтегрувати мовленнєвий розвиток у різні освітні контексти, має міжпредметне значення. Його актуальність зумовлена тим, що він відповідає викликам і цілям сучасної освіти; готує майбутнього вчителя до якісної реалізації мовно-літературної освітньої галузі; сприяє мовному, інтелектуальному й особистісному розвитку молодшого школяра; забезпечує формування ключових компетентностей, необхідних для життя і навчання у новому тисячолітті.

Динамічні зміни в суспільстві актуалізують потребу формування такого педагога, який повинен відповідати викликам часу, бути технологічно грамотним, креативним у доборі методів і форм навчання, готовим до створення активного мовленнєвого середовища й т.п. Тому використання інноваційних педагогічних технологій у межах вивчення означеної вище дисципліни є необхідною умовою якісної професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, здатного бути успішним у педагогічній діяльності. Ці технології формують практичні, комунікативні, творчі та цифрові компетентності; роблять навчання здобувачів освіти динамічним, осмисленим, ефективним; готують до практичної професійної діяльності. «Інноваційними технологіями в освітньому процесі ЗВО можна вважати розробку та впровадження нових форм інтерактивної взаємодії викладача та студентів, нових методів, прийомів і засобів навчання, які підвищують ефективність освітнього процесу, спонукають студентів до активного творчого пошуку нетрадиційних шляхів розв'язання поставлених перед ними навчальних проблем, підвищують їх пізнавальний інтерес, сприяють формуванню практичних навичок, необхідних для виконання ними в майбутньому ключових професійних завдань» (Поворознюк С., 2018, с.72).

Учитель сучасної початкової школи має бути фасилітатором, наставником, ініціатором інноваційного середовища для розвитку молодшого школяра. Тож інноваційні технології допомагають здобувачам освіти оволодіти новими моделями взаємодії з молодшими школярами; навчитися працювати з освітніми платформами, цифровими інструментами; сформувати вміння створювати комунікативне середовище; реалізувати інноваційні підходи в конкретному класі через проектну, дослідницьку діяльність, розвиток мовленнєвих, міжпредметних компетентностей учнів, тобто, інноваційні технології активізують внутрішню мотивацію студентів до педагогічної діяльності, дозволяють кожному із них відчувати себе у ролі вчителя – новатора. Сучасні школярі звикли до швидкого доступу інформації, краще сприймають візуальний та інтерактивний контент. Тому майбутній вчитель має володіти цифровою грамотністю, уміти використовувати онлайн-інструменти (Jamboard, Padlet, Kahoot, Canva, LearningApps тощо), інтегрувати ІКТ у навчальний процес на всіх етапах уроку.

Вибір тієї чи іншої технології навчання у межах вивчення курсу «Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів» зумовлений його метою і завданнями, структурою змісту, можливостями інтеграції освітніх технологій, наявністю ресурсів для їх успішного застосування. Формуванню вміння логічно мислити, аналізувати педагогічну ситуацію, обґрунтовувати свої думки, приймати

методично правильні рішення, аналізувати й структурувати мовлення сприяє технологія критичного мислення (виклик-осмислення-рефлексія). Її використання є особливо ефективним при роботі з текстами різних типів: розповідь, опис, міркування, під час навчання переказу, створення власних висловлювань, розвитку письмового мовлення. «Прес-метод», «Кубування», «Кластер», «Фішбоун» дозволяють майбутнім учителям відпрацювати прийоми активізації мовленнєвої діяльності учнів.

Наприклад, застосування методу «Кубування» на семінарському занятті за темою «*Основні напрями роботи з розвитку мовлення учнів молодшого шкільного віку*» розширює уявлення студентів про напрями роботи з розвитку мовлення, активізує критичне мислення, креативність, аналітичні навички, навчає розглядати тему з різних точок зору. Куб із шістьма гранями (може бути реальний, а може бути на аркуші паперу) на кожній з яких вказане завдання, що допомагає глибше осмислити тему, передбачає групову (6 осіб) або парну форми роботи: 1) описати, що таке розвиток мовлення в початковій школі, які його основні напрями?; 2) пояснити, чому важливо систематично працювати над розвитком мовлення молодших школярів; 3) порівняти, чим відрізняється робота над усним і письмовим мовленням, які методи є ефективними?; 4) обґрунтувати, які види вправ доцільно використати для розвитку зв'язного мовлення другокласників; 5) проаналізувати можливі труднощі з якими стикається вчитель під час розвитку мовлення молодших школярів, які шляхи їх подолання?; 6) узагальнити, який напрям (читання, розповідь за серією малюнків, переказ, твір) найбільше сприяє розвитку мовлення молодшого школяра, чому? Алгоритм виконання: кожен учасник групи відповідає на одне із питань, далі обговорення в групі – узгодження думок, формування спільної позиції та представлення результатів обговорення перед аудиторією.

На семінарському занятті «*Особливості роботи над переказом у початковій школі*» після обговорення теоретичних основ – види переказів, етапи роботи, особливості в молодших класах, доцільно використати «Прес-метод». Студентам ставиться проблемне питання: «Чи варто у початковій школі активно використовувати переказ як один із основних видів розвитку мовлення?». Питання обговорюється у малих групах (3-4 особи) з відповідною позицією: так, помірковано. Після обміну думками (плюс-мінус-цікаво) студенти заповнюють відповідну таблицю: плюс (дізналися нові підходи до роботи над переказом у початкових класах), мінус (важко одразу підібрати аргументи, висловити свою позицію), цікаво (побачили, що один і той же метод можна використовувати по різному), що сприяє формуванню критичного мислення, необхідного для сучасного вчителя.

Якість зв'язного мовлення молодшого школяра залежить від рівня його лексичного розвитку. Лексична компетентність забезпечує точність, виразність, логічність, багатство мовлення, сприяє розвитку мислення, комунікативних умінь, читання, письма. «Під формуванням лексичної компетентності учня початкових класів розуміємо правильну організацію мотиваційної, когнітивної, практичної, рефлексійної та поведінкової лексичної діяльності з опорою на наявність певного запасу слів у межах вікового періоду, адекватне використання лексем, доречне вживання образних висловів, приказок, прислів'їв, фразеологічних зворотів» (Сіранчук Н., 2017, с.17). До основних напрямів формування лексичної компетентності у зв'язному мовленні відносять збагачення словникового запасу школяра: введення нових слів через читання, спілкування, обговорення, вивчення синонімів, антонімів, словникові диктанти, тематичні ігри; активізацію словника: використання нових слів в усному й писемному мовленні, складання речень, текстів із новими словами; перекази, твори, опис предметів чи явищ; уточнення значення слова: робота з багатозначними словами, фразеологізмами, зіставлення слів, тлумачення контексту; розвиток мовленнєвого чуття: виправлення лексичних помилок; добір слів відповідно до теми, стилю; практика точного й виразного висловлювання думок. Зауважимо, що «робота над збагаченням активного словника молодших школярів повинна бути системною, комплексною, цілеспрямованою й охоплювати весь освітній процес» (Стеблюк С., Хома О., 2023, с.174).

Сучасна початкова освіта неможлива без інтеграції у навчання інформаційно-комунікаційних технологій, які особливо ефективні у навчанні молодших школярів складати зв'язні тексти за ілюстраціями, опрацьовувати логіку висловлювань, коректувати мовлення тощо. Тому майбутні вчителі повинні вміти створювати цифрові ресурси: презентації, вікторини, ментальні карти й ін.; використовувати інтерактивні навчальні платформи: Google classroom, HUMAN, MOODLE, Liveworksheets, LearningApps тощо; проводити онлайн-спостереження за зразками мовлення: аудіо, відеотексти. Так, вивчаючи тему «*Психолого-педагогічні основи розвитку зв'язного мовлення молодших школярів*», студенти обирають теми презентацій, які охоплюють як теоретичні, так і практичні аспекти теми семінарського заняття: «Психолого-педагогічні особливості мовленнєвого розвитку молодших школярів», «Педагогічні умови формування зв'язного мовлення в сучасній початковій школі», «Труднощі у розвитку зв'язного мовлення молодших школярів», «Співпраця з

родиною у розвитку зв'язного мовлення молодших школярів». Вимогою до презентацій є включення у зміст схем, ілюстрацій; прикладів вправ або фрагментів уроків чи занять; короткі відео/ аудіо, якщо це доречно і технічно можливо; порівняльних таблиць й аргументованих висновків.

У підготовці здобувачів вищої освіти до роботи над формуванням зв'язного мовлення молодших школярів вагоме місце посідає також технологія навчання у співпраці. Такі методи як «Акваріум», «Карусель», «Джигсоу» дозволяють студентам працювати у взаємодії, колективно обмінюватися думками, розвивають комунікативні, соціальні, мовленнєво-когнітивні компетентності, вкрай необхідні як учителю, так і його вихованцям.

Інноваційні технології навчання є надзвичайно ефективними для мовленнєвого розвитку дитини. На цьому наголошують новітні дослідження: «Сьогодні в навчальних закладах відбувається інтенсифікація процесу навчання мовлення через упровадження різних навчальних технологій, що забезпечує свободу вибору учня щодо форм і методів навчання. Урізноманітнення видів і форм мовленнєвої роботи тільки сприятиме чіткішому та якіснішому виробленню вмінь та навичок користування мовним матеріалом, зокрема лексичним, як-от: уводити в активний словник нові слова, створювати з ними словосполучення й речення тощо» (Крохмальна Г.І., Герич Х.Т., 2018, с.73). Доступним і ефективним засобом розвитку зв'язного мовлення в початковій школі є індивідуальні й групові вікторини, адже, поєднуючи елементи гри й навчання, спонукають учнів до активного мислення, швидкого мовленнєвого реагування, формулювання чітких, логічних, грамотних відповідей. Вони активізують усне мовлення, сприяють формуванню зв'язних висловлювань, розвивають пам'ять, увагу, логічне мислення, стимулюють комунікацію з однолітками. Працюючи над завданнями для різних форм вікторин з розвитку зв'язного мовлення молодших школярів, студенти повинні керуватися такими рекомендаціями: використовувати відкриті запитання, тобто, ті, які потребують розгорнутої відповіді; заохочувати учнів говорити повними реченнями; з метою стимулювання описових висловлювань, використовувати наочність, ілюстрації; пропонувати вікторини, пов'язані з життєвим досвідом молодших школярів; дозволяти учням ставити питання один одному; створювати командні вікторини.

У межах вивчення курсу студенти створюють дидактичні проекти для уроків розвитку мовлення, розробляють мовленнєві завдання на основі сюжетів, літературних текстів, інтегрованих тем, що розвиває мовленнєву ініціативу, уміння планувати і презентувати результат мовленнєвої діяльності. Зокрема, при вивченні теми «*Методи і прийоми розвитку зв'язного мовлення*» студенти готували проект «Скринька методичних знахідок». Метою цього проекту було закріплення знань про класифікацію методів і прийомів розвитку зв'язного мовлення молодших школярів, формування та розвиток умінь добирати ефективні методи й прийоми до різних типів мовленнєвої діяльності: розповідь, опис, міркування; розробляти мовленнєві завдання з використанням відповідних методик. Форма реалізації: парна чи групова робота, кінцевий результат – створення методичного буклету, фрагменту уроку чи відеопрезентації. Застосування цієї технології дозволяє студентам здобути практичний досвід, який знадобиться їм у подальшій професійній діяльності.

Особливе місце у процесі навчання молодших школярів займає ігрова діяльність, тому майбутні педагоги мають мати сформовані вміння щодо моделювання ситуації використання гри як засобу подолання мовленнєвих бар'єрів, застосування мовленнєвих ігор – асоціації, складання речень, розповідей, театралізація, дидактичні ігри з картками й т. п. У цьому контексті варто звернути увагу на засоби народної педагогіки, адже їх «уміле використання сприяє виконанню вимог реформи НУШ щодо оновлення освітнього процесу, удосконалення форм, методів, засобів навчання, формування всебічно розвиненої особистості, яка сповідує духовні цінності свого народу» (Мафтин Л., 2021, с.197). Поєднання ігрових технологій і народної педагогіки підтримує інтерес до слова, спілкування, творчої діяльності, розвиває зв'язне усне мовлення учнів у процесі гри на основі шанобливого ставлення до рідної культури, сприяє збагаченню лексичного словника тощо.

Працюючи над завданнями до самостійної роботи на тему «*Дидактичний матеріал з розвитку мовлення молодших школярів*», студенти обґрунтували такі методичні аспекти застосування ігрових технологій на основі засобів народної педагогіки: з метою розвитку монологічного та діалогічного мовлення, інтонації, логіки викладу думки - «Казковий театр» (театралізація народної казки); група учнів обирає народну казку, наприклад, «Рукавичка», розподіляє ролі, готує прості костюми та інсценізує (опис ситуації, репліки казкових героїв, зображення емоцій). «Розкрий зміст прислів'я» - учні вибирають картку з прислів'ям, пояснюють значення та наводять життєвий приклад, який ілюструє його зміст: «Шануй батька й неньку, то буде тобі скрізь гладенько» (Якщо ти поважаєш своїх батьків, то виростеш вихованою, доброю людиною, будеш заслуговувати на повагу інших, твоя життєва дорога буде легкою і гладенькою. Мій друг завжди допомагає своїм батькам, прислухається до їх порад, не веридує. Однокласники люблять з ним дружити, бо він справедливий, чуйний, хороший. Учителі дають йому відповідальні

доручення, бо знають, що на нього можна покластися. Саме повага до батьків зробила його таким, тому йому щастить, у нього все вдається і складається добре). Або ж інший варіант: «Добери прислів'я до слова»: учитель називає слово, учні добирають до нього прислів'я і коментують (*праця* – «Праця чоловіка годує, а лінь марнує», «Бджола мала, а й та працює», «Слова – половина, а праця – диво»; *мати* – «На сонці тепло, а біля матері добро», «Пташка радіє весні, а дитя – матері», «Материнська молитва із дна моря виймає»; хліб – «Хліб – усьому голова», «Як хліба край, то і під вербою рай», «Як у травні дощ надворі, то восени хліб в коморі»).

Емоційне сприйняття навчального матеріалу, інтерес до навчання стимулює інтерактивна навчальна командна чи індивідуальна гра з рухом по локаціях (станціях) «Фольклорний квест», у якій учні виконують низку завдань на основі українського фольклору: відгадати загадку; інсценізувати обряд; скласти прислів'я; створити міні-розповідь, використовуючи не менше п'яти слів-архаїзмів, діалектизмів тощо. Наприклад, станція 1) «Казкова»: учням дається уривок з української народної казки, вони мають визначити її назву, переказати кінцівку чи запропонувати власний варіант; станція 2) «Загадкова»: пропонується відгадування трьох народних загадок з подальшим усним міні-оповіданням про один із відгаданих предметів: як виглядає, де живе, яке має значення тощо; станція 3) «Народна мудрість»: потрібно продовжити прислів'я та пояснити його зміст («Не май сто кіп у полі, а ... май друзів доволі»); станція 4) «Обрядова»: інсценізація фрагменту народного свята («Колядування»); станція 5) «Пісенна»: передати інтонаційну виразність народної колісаночки. Засоби народної педагогіки не лише збагачують мовлення дитини, а й зміцнюють зв'язок поколінь, формують ціннісні орієнтації, національну свідомість.

Використання інноваційних технологій допомагає не лише урізноманітнити освітній процес, стимулювати здобувачів вищої освіти до пізнання нового, прагнення до самостійної діяльності, формувати стійку увагу до навчальної дисципліни, глибоке засвоєння її змісту, а й дає студентам можливість усвідомити необхідність застосування цих технологій у майбутній професійній діяльності, оскільки вони підвищують рівень професіоналізму вчителя, забезпечують сприятливі умови для розвитку особистості учня, сприяють продуктивному розв'язанню багатьох педагогічних проблем.

Висновки / Conclusions Ефективність професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування зв'язного мовлення молодших школярів у великій мірі залежить від тих умов, за яких цей процес здійснюється: поєднання теорії і практики, розвиток власного мовленнєвого потенціалу, наявність методичних умінь, формування мотивації до професійного зростання та ціннісних орієнтацій. Застосування інноваційних технологій навчання забезпечує реалізацію компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів, які лежать в основі Концепції НУШ. Залучення здобувачів вищої освіти до активних форм навчання (технології критичного мислення, ІКТ, проектна діяльність, інтерактивні методи, навчання у співпраці, ігрові технології тощо) дозволяє моделювати конкретні педагогічні ситуації, не лише засвоювати алгоритми формування зв'язного мовлення, а й навчатися адаптувати їх до реального навчального середовища початкової школи; залучає студентів до проектної та дослідницької діяльності, що сприяє розвитку творчості та педагогічного мислення; розвиває вміння добирати та використовувати сучасні методи й прийоми розвитку зв'язного мовлення молодших школярів, формує комунікативну, інформаційну, методичну й інноваційну компетентності студентів. Отже, використання інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх педагогів є необхідним кроком на шляху професійного становлення фахівця, здатного ефективно формувати зв'язне мовлення учнів у сучасному освітньому середовищі.

Ураховуючи зростаючі вимоги до професійної підготовки спеціалістів, подальші дослідження можуть бути скеровані на поглиблене вивчення ефективності окремих технологій щодо розвитку професійно - мовленнєвої компетентності студентів; розробку та апробацію авторських методичних моделей інтегрованого використання інноваційних технологій для формування зв'язного мовлення молодших школярів; вивчення впливу інноваційного освітнього середовища (цифрових лабораторій, SMART-класів) на ефективність формування готовності майбутніх учителів до роботи з молодшими школярами в умовах освітніх трансформацій.

Список використаних джерел і літератури:

Вашуленко, М. С. (2019). *Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу*. Київ: Видавничий дім «Освіта». [in Ukrainian].

Комар, О. А. (2022). Теоретичні питання підготовки майбутніх учителів початкових класів до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, 207*, 22–27. [in Ukrainian].

Крохмальна, Г. І., & Герич, Х. Т. (2018). Психолого-педагогічні засади роботи над збагаченням лексичного запасу молодших школярів на уроці української мови. *Молодий вчений, 10* (1), 70–73. [in

Ukrainian].

Мафтин, Л. (2021). Етнопедагогічні основи дидактичного процесу сучасної початкової школи. *Актуальні проблеми педагогіки початкової школи в контексті освітньої реформи*, 195–197. [in Ukrainian].

Поворозюк, С. (2018). Інноваційні технології в процесі підготовки студентів до формування стилістичних умінь у молодших школярів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія філологія*, 1 (39), 70–75 [in Ukrainian].

Пономарьова, К. І. (2020). *Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови*. Київ: КОНВІ ПРІНТ. [in Ukrainian].

Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». (2024). Взято з <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> [in Ukrainian].

Стеблюк С., & Хома, О. (2023). Збагачення активного словника молодших школярів на уроках української мови у сучасній початковій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 60 (4), 170–175. [in Ukrainian].

Сіранчук, Н. М. (2017). *Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на роках української мови*. (Монографія). Київ: «Центр учбової літератури». [in Ukrainian].

References:

Vashulenko, M. S. (2019). *Nova ukrainska shkola: metodyka navchannia intehrovanooho kursu «Ukrainska mova» u 1-4 klasakh zakladiv zahalnoi serednoi osvity na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu [New Ukrainian School: Methods of Teaching the Integrated Course «Ukrainian Language» in Grades 1-2 of General Secondary Education Institutions on the Basis of Competence-Based Approach]*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Osvita» [in Ukrainian].

Komar, O. A. (2022). Teoretychni pytannia pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do zastosuvannia innovatsiinykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti [Theoretical Issues of Training Future Primary School Teachers to Use Innovative Technologies in Their Professional Activities]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedagogichni nauky – Scientific Notes. Series: Pedagogical Sciences*, 207, 22–27. [in Ukrainian].

Krokhmalna, H. I., & Herych, Kh. T. (2018). Psykholoho-pedahohichni zasady roboty nad zbahachenniam leksychnoho zapasu molodshykh shkoliariv na urotsi ukrainskoi movy [Psychological and Pedagogical Bases of Work on Enriching the Vocabulary of Junior Schoolchildren in the Ukrainian Language Classroom]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 10 (1), 70–73. [in Ukrainian].

Maftyn, L. (2021). Etnopedagogichni osnovy dydaktychnoho protsesu suchasnoi pochatkovoї shkoly [Ethno-Pedagogical Bases of the Didactic Process of Modern Primary School]. *Aktualni problemy pedahohiky pochatkovoї shkoly v konteksti osvitnoi reform – Current problems of primary school pedagogy in the context of educational reform*, 195–197. [in Ukrainian].

Povorozniuk, S. (2018). Innovatsiini tekhnolohii v protsesi pidhotovky studentiv do formuvannia stylistychnykh umin u molodshykh shkoliariv [Innovative Technologies in the Process of Preparing Students for the Formation of Stylistic Skills in Junior Schoolchildren]. *Naukovi visnyk Uzhorodskoho universytetu. Seriya filologia – Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Philology Series*, 1 (39), 70–75 [in Ukrainian].

Ponomarova, K. I. (2020). *Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv u protsesi navchannia ukrainskoi movy [Formation of Communicative Competence of Junior Schoolchildren in the Process of Teaching the Ukrainian Language]*. Kyiv: KONVI PRINT. [in Ukrainian].

Profesiinnyi standart «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity» [Professional Standard «Teacher of a General Secondary Education Institution»]. (2024). Retrieved from <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> [in Ukrainian].

Stebliuk, S., & Khoma, O. (2023). Zbahachennia aktyvnoho slovnyka molodshykh shkoliariv na urokakh ukrainskoi movy u suchasni pochatkovi shkoli [Enriching the Active Vocabulary of Junior Pupils in Ukrainian Language Lessons in a Modern Primary School]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current Issues in the Humanities*, 60 (4), 170–175. [in Ukrainian].

Siranchuk, N. M. (2017). *Formuvannia leksychnoi kompetentnosti v uchniv pochatkovykh klasiv na urokakh ukrainskoi movy [Formation of Lexical Competence in Primary School Students in the Years of the Ukrainian Language]*. (Monograph). Kyiv: «Tsentr uchbovoi literatury» [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «22» травня 2025 р.

Стаття прийнята до друку: «11» червня 2025 р.

Мафтин Лариса – доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, кандидат філологічних наук, доцент

Maftyn Larysa – Assistant Professor of the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor

Цитуйте цю статтю як:

Cite this article as:

Мафтин, Л. (2025). Інноваційні технології навчання у підготовці майбутніх педагогів до формування зв'язного мовлення молодших школярів. *Педагогічний дискурс*, 37, 123–130. doi: 10.31475/ped.dys.2025.37.17.

Maftyn, L. (2025). Innovative Teaching Technologies in Training Future Teachers to Form Coherent Speech of Junior Pupils. *Pedagogical Discourse*, 37, 123–130. doi: 10.31475/ped.dys.2025.37.17.